

Lezer-scan

Leesexemplaar

Lezer-scan

Een behandelingsplan voor het leren lezen

MARTINE CEYSSENS

Pelckmans Pro

© 2018, Martine Ceyskens en Pelckmans Pro
Pelckmans Pro maakt deel uit van Pelckmans uitgevers nv
www.pelckmansuitgevers.be
Brasschaatsteenweg 308, 2920 Kalmthout, België

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, op welke wijze ook, zonder de uitdrukkelijke voorafgaande en schriftelijke toestemming van de uitgever, behalve in geval van wettelijke uitzondering. Informatie over kopieerrechten en de wetgeving met betrekking tot de reproductie vindt u op www.reprobel.be.

All rights reserved. No part of this book may be reproduced, stored or made public by any means whatsoever, whether electronic or mechanical, without prior permission in writing from the publisher.

Omslagontwerp: Nanja Toebak
Zetwerk: Crius Group

D/2018/13955/21
ISBN 978 94 6337 117 9
NUR 846

pelckmanspro.be
pelckmanspro.nl

 Pelckmans Pro

Inhoud

Dankwoord	9
HOOFDSTUK 1	
Inleiding: Wat als lezen niet lukt?	11
HOOFDSTUK 2	
Preventie in de kleuterklas	13
2.1 Waarom? Harde cijfers	13
2.2 Cruciale rol van de kleuterleerkracht	14
2.3 MARIT, <i>marit</i> of <i>marit</i> ?	15
2.4 Zijn letters voor iedereen weggelegd in de kleuterklas?	17
2.5 Wat zegt het leerplan?	18
HOOFDSTUK 3	
Het leesproces	21
3.1 Stap voor stap lukt het wél	21
3.1.1 Voorbereiding: deelleerprocessen	22
3.1.2 Letters	24
3.1.3 Eénlettergrepige woorden	26
3.1.4 Meerlettergrepige woorden	29
3.1.5 Motivatie	31
3.2 Wat is een goede leesmethode?	38
3.2.1 Gestructureerde leesmethode	38
3.2.2 Voldoende deelstappen	38
3.2.3 Voldoende oefeningen per deelstap	39
3.2.4 Focus op lezen	40
3.2.5 Aantrekkelijkheid	41
3.2.6 Communicatie tussen ouders/school/therapie	41

3.3	Hoe pakken we lezen aan in de klas?	42
3.3.1	Kleuterklas	42
3.3.2	Lagere school	45
3.4	Niet alleen kinderen met dyslexie hebben leesproblemen	47
3.4.1	Kinderen met een verstandelijke beperking of trager lerenden	48
3.4.2	Kinderen met autistiform gedrag of kinderen met autisme	48
3.4.3	Kinderen met een taalstoornis	49
3.4.4	Meertalige kinderen of kinderen van allochtone afkomst	49
3.4.5	Kinderen met aandachtsproblemen	50
3.4.6	Kinderen met dyslexie	50
3.5	De rol van de leerkracht en de opleidingen	51
3.5.1	Wat moeten leerkrachten weten?	51
3.5.2	Welke rol is er voor de opleidingen weggelegd?	52
3.5.3	Wat kunnen leerkrachten doen?	53
3.6	De rol van de ouder	54
3.6.1	Joepie, we gaan lezen!	55
3.6.2	Niet lang, maar wel regelmatig	55
3.6.3	Contact met school	55
3.6.4	Signalen zien	56
HOOFDSTUK 4		
Wat kunnen we leren van Nederland?		57
4.1	Tijdsinvestering loont	57
4.2	Preventiebeleid	58
4.3	Projecten rond leesverbetering	59
HOOFDSTUK 5		
Signalering		61
5.1	Waar letten we op in de klas?	61
5.1.1	Kleuterklas/groep 1-2	62
5.1.2	1ste leerjaar/groep 3	63
5.1.3	2de-3de leerjaar/groep 4-5	66
5.1.4	4de-6de leerjaar/groep 6-8	67
5.2	Wat kunnen ouders zien?	68
5.2.1	Signalen in de kleuterklas	69
5.2.2	Signalen in de lagere school	69

HOOFDSTUK 6

Lezer-scan tool

6.1	Waarom deze tool?	71
6.2	Hoe werd de tool opgebouwd?	71
6.2.1	Voorfase: auditieve synthese	73
6.2.2	Letterniveau	74
6.2.3	Eénlettergrepig niveau	75
6.2.4	Meerlettergrepig niveau	76
6.2.5	Observaties	77
6.2.6	Koppeling met Lezergame	78
6.2.7	Wat moet wanneer gekend zijn?	79
6.3	Hoe gebruik je de tool?	80
6.3.1	Op welk niveau loopt het kind vast?	80
6.3.2	Op welk niveau start je met de remediëring?	81
6.4	Lezer-scan: onderzoek UCLL bij leerkrachten mét en zonder ervaring	82
6.5	Tool en scan-blaadjes	83

HOOFDSTUK 7

Zelf aan de slag!

95

Besluit

117

Literatuur

119

Dankwoord

Beste lezer,

Dit boek schreef ik ...

Voor iedereen die beseft hoe belangrijk lezen is in onze maatschappij!

Voor elke (groot)ouder die zijn (klein)kind niet langer meer wil zien sukkelen met lezen.

Voor elke leerkracht die graag wil weten hoe hij of zij leesproblemen in de klas kan aanpakken.

Voor elke therapeut die bevestiging zoekt in zijn werk.

Voor elk kind of elke volwassene met leesproblemen opdat hij/zij zou beseffen dat ze niet alleen zijn en er ook niet alleen voor staan ...

Veel moed,

Veel plezier,

Veel doorzettingsvermogen,

Martine

Dank aan ...

Nora, Aaron, Annabel, Wannes, Nieke, Rayhan en Jikke omdat zij ons lieten zien hoe moeilijk lezen kan zijn.

Marc, Anneleen, Saar en Yannic omdat we gebruik mochten maken van hun jarenlange ervaring en de studenten van UCLL die meededen aan het onderzoek. Saskia Buyckx voor de hulp tijdens het onderzoek en haar kritische kijk.

Aan mijn collega's van de stuurgroep en UCLL die mij deden nadenken over het onderzoeksopzet, die mij tips gaven naar inhoud toe en mij steunden in het schrijfproces.

Aan mijn uitgeefster, Nancy Derboven, die dadelijk geloofde in het concept en mij altijd snel van feedback voorzag!

Aan mijn drie schatten, Marthe, Thijs en Wannes, die af en toe geduld moesten hebben ... omdat mama weer aan haar bureau zat.

Inleiding: Wat als lezen niet lukt?

Kinderen leren automatisch praten, de éne al wat sneller en beter dan de andere, maar als ouder heb je niet het gevoel dat je hier extra energie in moet steken. Voor lezen kan dat anders lopen: je hebt kinderen die al kunnen lezen vooraleer ze naar het 1ste leerjaar (groep 3) gaan en anderen die blij zijn wanneer de meester of de juf hen letters aanleert en het principe van 'hakken en plakken' uitlegt. Voor hen gaat een hele wereld open wanneer ze de 'leescode' kunnen kraken. Maar er is ook een groep die niet tot lezen komt. Ondanks frequent oefenen, extra leesblaadjes, het gebruik van andere methodes, lukt het hen niet om verhalen te lezen, om recepten te ontcijferen, om de handleiding van een nieuw apparaat te begrijpen of om de menukaart te lezen. Dat zijn de kinderen en de volwassenen die blijvend problemen ondervinden met de geschreven taal. Dat zijn de volwassenen die als laaggeletterd of analfabeet door het leven gaan. In België heeft men becijferd dat het om zo'n 10% van de bevolking gaat (belgium.be). Ook in Nederland gaat het om hetzelfde percentage, wat concreet betekent dat ongeveer 1,3 tot 1,5 miljoen Nederlanders laaggeletterd zijn. Laaggeletterdheid is in de meeste landen een groot probleem. Zweden heeft het kleinste aantal laaggeletterden, in het Verenigd Koninkrijk loopt het aantal op tot 23% van de bevolking (Stichting Lezen & Schrijven).

Het gaat dus om een grote groep van mensen die dagelijks hinder ondervindt in hun job, in hun vrije tijd of bij de opvoeding van hun kinderen. Maar positief is dat ook volwassenen nog steeds in staat zijn om te leren lezen, er zit geen 'stop' op het leesproces. Het enige wat ertoe doet, is een juiste aanpak, een juist beginpunt bepalen en het tempo van elk kind of elke volwassene respecteren. Hoe dat concreet in zijn werk gaat, kom je verder in dit boek te weten.

Het blijft belangrijk om rond de aanpak van leesproblemen te werken, de groep die dagelijks problemen blijft hebben, is te groot. Met de invoering van het M-decreet of het Passend Onderwijs in Nederland, zitten er steeds meer kinderen met ernstige leesproblemen in het gewoon onderwijs. Het is een hele uitdaging voor

leerkrachten om deze kinderen aan het lezen te krijgen. Uit ervaring blijkt dat leerkrachten het moeilijk vinden om bij kinderen die achterblijven, een juist niveau te bepalen waarop ze moeten oefenen. Ook een remediëeringsplan opstellen waarbij kleine deelstappen bepaald worden, blijkt niet evident te zijn. Toch is dat de reden waarom sommige kinderen wel en andere niet tot lezen komen.

Samen met leerkrachten in opleiding, met leerkrachten met veel of weinig ervaring rond leesontwikkeling, hebben we een tool ontwikkeld die leerkrachten moet ondersteunen om het leesprobleem van een kind juist in te schatten en daarbij een gestructureerd remediëeringsplan op te stellen. Het is een tool geworden die ook onervaren leerkrachten in staat moet stellen om kinderen of volwassenen met leesproblemen op weg te helpen. Met filmpjes hebben we geprobeerd om dat zo concreet mogelijk te maken (zie hiervoor www.pelckmanspro.be/lezerscan). Daarnaast hebben we geprobeerd om extra informatie te geven aan ouders en leerkrachten: welke signalen kunnen ze ontdekken die kunnen wijzen op een leesprobleem? Ook de preventie van leesproblemen komt aan bod, zeker in België is hier ruimte om te groeien. Een moeizame start in het eerste leerjaar blijft ons immers lang achtervolgen. We kunnen op dat vlak leren van onze noorderburen.

Met dit boek willen we ervaren en onervaren leerkrachten ondersteunen bij het zoeken naar de juiste hulp voor kinderen met een leesprobleem in hun klas. We weten dat zij nood hebben aan hulpmiddelen om het leesniveau van een kind beter te kunnen inschatten, zodat ze hun remediëring hierop kunnen afstemmen. Een kind kunnen helpen en vooruit zien gaan, zorgt voor voldoening en geeft het gevoel dat je als leerkracht echt een verschil kunt maken in de schoolloopbaan van een kind.

Maar ook kleuterleid(st)ers willen we met dit boek aanspreken. Doorheen het boek zul je merken dat er voor hen een cruciale rol is weggelegd in de eerste stappen van het leesproces. Zij zijn de ideale persoon om aan preventie te doen, om kleuters op een spelende manier letters te leren ..., iets wat in België nog weinig aan bod komt en in Nederland al meer een standaard vormt.

Maar ook therapeuten willen we op weg zetten om in hun therapieën met een duidelijke structuur en visie te leren werken. De tool vormt een ideaal communicatie-instrument naar ouders toe. Op deze manier kunnen ouders beter volgen wat het 'te-volgen-traject' zal zijn en heb je als therapeut een houvast naar leerkrachten toe om samen met alle partijen op een gestructureerde manier aan het leesprobleem van een kind te werken.